

Topraktan gelen ilham Avrupa bitki ressamlığı

SERHAT KULA

Vincent van Gogh Irises.

TARİHİN ilk dönemlerinden beri âdemoğlunun karnını doyurmak, onu barındırmak ve ısıtmak gibi yaşamını sürdüreceği bir mekân hizmeti veren ve hatta ebedî hayatını beklediği istinatgâhı olan toprak, tüm bu görevlerinin yanında dünya âlemini güzel kılan çiçekler gibi mûcize ikramlara da vesile olur. Her kültürde, hangi türde, hangi renkte olursa olsun zarafet, süs, neşe, gençlik ve güzellik gibi kavramları akla getiren zarif varlıklara herkesin hayran kalıyor olması; tüm insanlarda nihâyetsiz güzellikleri yaratan Rabbin “Sanî” sıfatının tecellisini kanıtlamaktadır.

Sanatı bir bütün halinde, yaşamışlıklara ve tekâmül evrelerine göre dönüştürebilen Avrupa, sanat üretimlerinin her döneminde figürlerin ve ilham kaynaklarının en estetiği olan çiçeği çokça teşhir eden medeniyetlerin arasında gelir.

XV ve XVI. yüzyılda özellikle İtalya’da yaşayan sanatkârların öncülük ettiği araştırma ve tarih kaynaklı bitki ve çiçek ressamlığı, dönemin tarım ve bahçe kültürünü yansıtmaya açıksından günümüze ışık tutar. Çiçeklere ait bölümlerin, gelişim süreçlerinin ve hatta bitkinin bulunuş tarihleri hakkında da bilgiler veren eserlerin tarzı bugün dahi birçok koleksiyoner ve sanatseverin ilgisini çekmeye devam ediyor.

İcatların ve fenni buluşların birbiri ardına geldiği Ortaçağ’ın son dönemleri, Avrupa için yazılı kaynakların ve birbirinden farklı sanat eserlerinin oluşmasına büyük katkıda bulunmuştur. Teknik ve tıbbî deneylerde elde edilen görsellerin kaynak eser halinde kayıt altına alınması için başlatılan çalışmalar, Leonardo Da Vinci gibi duayenlerin yapıtları ile zirveye ulaşır.

XVI ve XVII. yüzyılda coğrafi keşifler ve ticâretin ilerlemesiyle farklı kültürler ile etkileşime geçen Avrupa,

yeni bitki çeşitleri ve çiçek türleri ile tanışma fırsatını yakalar. Elde edilen çiçek tohumları ile yapılan deneyler, farklı melez türleri ve hatta bugün çokça adını kullandığımız birçok çiçek türünün icadına sebep olur. XVI. yüzyılın sonunda Avrupa’da çiçek yetiştirmek, yeni türler keşfetmek ve bunlar hakkında geniş bilgi sahibi olmak bir üst kültürün simgesi haline gelmiştir.

Tamamen estetik figür olarak kullanılan çiçeğin tarih yelpazesine ise, bilim ressamlığından çok daha eskiye dayanır. Helenistik dönemlerden kalan antik kalıntılarda dahi rastladığımız çiçek desenleri, bitkisel motiflerin Avrupa’da kanıtlanabilen tarihlerden de eskiye varan bir geçmişe sahip olduğunu gösterir. Romantik devirlerde genellikle daha kalın ve somutlaşmış bir çizgide tekrarlanan motifler, orta çağda feodal yapıların yerini soylu kralıklara bırakması ile sanattan nasibini alarak daha detaylı ve zarif bir forma

Grigson Geoffrey'in Flowers of the Meadow kitabından çizim örnekleri.

Hippocrepis comosa.

Asperula cynanchica.

Blackstonia perfoliata.

Anacamptis pyramidalis.

Carle Van Loo'nun Fransa Kraliçesi Marie Leczinska'yı resmettiği tablosundan bir detay.

kavuşur. "Barok" ismi ile adlandırılan bu devirdeki formların geneli, yaprak, dal, diken, kök, tomurcuk, taç, tohum gibi bitkilere ait bölümlerin üslûlaşması ile oluşan desenlerdir.

Çiçeklerin topraktan filizlendiği andan, tomurcuklardan goncaya, çiçeklerin tohumdan en olgun halini alıp bir nevi arz-ı endâm ettiği ana kadarki süre, bir ressam için kusursuz bir ilham kaynağıdır. Bu duyguyu tablolarında en iyi yakalayabilenler ise "1660 Ekolü" diye de adlandırılan Avrupa'nın klasiizm öncüleri olur.

Rembrandt, Caravaggio, Velasquez gibi ustaların başını çektiği "natürmort"un başrollerinde ise lâleler, güller, sümbüller karanfiller vardır.

Klasik döneme ait natüralist ressamların mahâreti sadece çiçeklerin en gösterişli anlarını resmetmekte değil, çürümeye başladığı, yapraklarının dökülüp renklerinin solduğu anlarında da Sebastian Wegmayr gibi ustaların tablolarına yansıtılmalarında da görülebilir.

XVIII. ve XIX. yüzyıla gelindiğinde ise, çiçeği olduğu gibi bir model olmaktan çok hayatın içinde, evin bir bireyi, sanatçının yakın bir dostu gibi göstermek isteyen izlenimcilerin örneklerini görmekteyiz. Artık gelincikler, kasımpatıları, akasyalar ve nilüferler Monet ya da Cézanne gibi ustalar için bir detay olmaktan çok yaşamın aslı unsuru, yıllardır gittikleri sayfiye mekânlarının gerçek sahipleri olarak konumlandırılır. Van Gogh da psikolojik ruh halini yansıtan bir paylaşım aracı olarak kullanır, çürümüş buğday sarısından kahverengine çalan ayçiçeklerini.

Modern döneme yaklaşırken oldukça kısa ama bir o kadar da keyifli örnekler bırakan Art Nouveau ile çiçek figürleri motif olarak stilize edilse de, Picasso'nun fırçasından ortaya çıkan kübist bakış açısı çiçeklere ve vazolara tekrar farklı anlamlar yüklemeye devam eder. Salvador Dali gibi sürrealist akımlar ise bir bitkinin zarafetinden yola çıkarak hayal üstü bir manzarayı gözlerimiz önüne serer.

Çünkü artık ressamın soyluların ve tüccarların hobileri için değil kendi gözlerine yansıyan yaşamın estetik karelerini insanlığa paylaşmak için resim yaparlar.

Claude Monet Christmas Roses.